

Наталья Блиндер, Александр Петровский

УКРАИНСКИЙ КОНСЕРВАТИЗМ НА ТЕРРИТОРИИ ВОСТОЧНОЙ ГАЛИЦИИ: ИСТОКИ И ФАКТОРЫ ФОРМИРОВАНИЯ (ВТОРАЯ ПОЛОВИНА XIX – ПЕРВАЯ ТРЕТЬ XX СТ.)

В статье освещены истоки европейской консервативной мысли и факторы формирования идеологии украинского консерватизма в Восточной Галиции.

Ключевые слова: идеология, консерватизм, консерваторы, украинская консервативная мысль, Восточная Галиция.

Natalia Blinder, Oleksandr Petrovsky

UKRAINIAN CONSERVATISM ON THE TERRITORY OF EASTERN GALYCHYNA: SOURCES AND FORMING FACTORS (THE SECOND HALF OF XIX CENTURY – FIRST THIRD OF XX CENTURY)

In the article the sources of the European conservative idea and factors of forming of ideology of Ukrainian conservatism are reflected on territory of East Galychyna.

Key words: ideology, conservatism, conservatives, conservative opinion Ukrainian, Eastern Galicia.

УДК 94(477)

Василь Щетников

МОЛДОВСЬКА АВТОНОМІЯ 1924–1940 РР.: ІСТОРИЧНІ УМОВИ ВИНИКНЕННЯ ТА ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ЕТНОСОЦІАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ УКРАЇНСЬКОГО ПРИЧОРНОМОР'Я МІЖ ДВОМА СВІТОВИМИ ВІЙНАМИ

У статті проаналізовано історичні умови виникнення та вплив Молдовської автономії у 1924–1940 рр. на розвиток етносоціальної структури українського Причорномор'я між двома світовими війнами.

Ключові слова: Молдовська автономія, українське Причорномор'я, етносоціальна структура, етнонаціональний простір, загальноукраїнський вимір.

Актуальність досліджуваної проблеми ґрунтується на тому, що Українська революція 1917–1920 рр., спроби відродження української державності не могли не позначитися на зацікавленості молдавського етносу у реалізації своїх бодай автономістичних прагнень. Відомий дослідник цієї проблеми П. Шорников писав: "...знаковою подією розриву офіційної Румунії із Молдовським національним проектом стало її відчуження від Росії" [1, с. 182].

Автор виводить ситуацію ще з XIX ст., коли, на його думку, зміна геополітичних орієнтирів офіційного Бухаресту перекреслила у свідомості еліти, що формувала ідеологію нової держави усі історичні заслуги Російської імперії. Хоча російська суспільна модель була досить близькою до соціальних реалій Румунії того часу.

Оскільки до кінця 60-х рр. XIX ст. прогресивний потенціал "Органічних регламентів", що їх було впроваджено у життя за ініціативою Росії, було вичерпано, а введення російських військ у 1849 році в Трансильванію, що врятувало від антирумунського терору багатьох людей було призабуте і назване "окупацією", настав час очорнення Росії і у свідомості пересічних громадян. Годі й казати, що повернення у 1878 р. полоси землі, північніше дельти Дунаю, що її відторгнуто від Росії після Кримської війни і заселено значною мірою болгарами, українцями та росіянами, зведено у ранг національної трагедії румунського народу [2, с. 18–22].

У той же час і на початку XX ст. як зазначав академік О. Гібу, "румунська національна ідея була недійсною в усіх прошарках населення – селянстві, духовних особах, боярстві; вона лишень несміливо намащувала окремі серця студентів в російських університетах" [3, р. LI]. У той же час історики-румуністи вже від середини XIX ст. перераховуючи ворогів молдавського народу ще з доби середньовіччя, поруч із турками, татарами, угорцями, греками, поляками почали згадувати й українське козацтво.

На порядок денний ставилося питання обґрунтування румунських домогань стосовно Бессарабії. Після Першої світової війни румунська історіографія покладала на російський уряд провину за розгром румунського війська у 1916 році, а також, і головним чином – за проблеми, що виникли у Румунії у зв'язку із виходом Росії з війни у 1917 році. П. Шорников пише: "Курс на

отчуждение румын от России подготовил идеологические предпосылки вторжения румынских войск в Бессарабию в 1918 г." [1, с. 184].

Українська Центральна Рада (УЦР) опинившись в дипломатичній ізоляції в березні 1918 року пропонувала Румунії поділ території Бессарабії за етнічним принципом, – шляхом плебісциту. 15 березня 1918 р. на засіданні Малої Ради М. Грушевський заявив: "З українського боку ніхто не має претензії на ті частини Бессарабії, в яких більшість становить молдавська людність..." [4, с. 206]. Втім, румунський уряд, спираючись на свою військову присутність у Бессарабії, прихильників з Крайової Ради та німецьку підтримку, здійснив акцію законодавчого оформлення приєднання Бессарабії до Румунії. 9 квітня 1918 р. так званий "Парламент незалежної Молдавської республіки" оголосив про приєднання до Румунії на правах автономії [4, с. 271]. І тут справа не в тому, що як зазначав історик Шт. Чобану "революція застала бессарабських молдаван ще менше підготованими до неї, ніж інші народи Росії" (цей момент відмічав і добре відомий у Одесі Г.Пинтя) [5, с. 9]. На нашу думку, досить відчутну роль у такому визначенні Бессарабії відіграла і непослідовність дій як російського, так і українського політикуму в цей час.

З одного боку, Тимчасовий уряд під власні заклики не подрібнювати демократичні сили "визволеної Росії" визнав право України на автономію, у відповідь на її Універсал від 10 червня, що територіально відмежував Бессарабію від Росії. З іншого боку, УЦР 6 (18) липня вимагала включення Бессарабії до складу України. Саме несприйняття цієї вимоги об'єднало політичні сили Бессарабії навколо ідеї автономії за що висловилися навіть представники нацменшин [5, с. 93–110].

Як вже зазначалося, в останні півтора місяці свого існування УЦР намагалася дещо пом'якшити враження від своєї позиції липня 1917 року, однак в добу Гетьманату усе повернулося "на круги своя". 5 червня 1918 р. уряд гетьмана П. Скоропадського надіслав до владних структур Румунії ноту, в якій зазначалося, що "Україна не допускає повного розриву з краєм і хоче, щоби він залишився у її складі на засадах автономії" оскільки рішення Парламенту ще не є волевиявленням усього населення [6, с. 187].

Київ у кінці літа 1918 року навіть вдавався до ведення "митної війни" проти Румунії з цього приводу. Інакше діяв уряд Директорії УНР: С. Петлюра уклав з румунським урядом угоду про відмову претензій України на Бессарабію в обмін на постачання армії УНР зброї та військового спорядження [7, с. 132]. Безумовно, така зміна сталася не в останню чергу через те, що буквально за один день до вступу в силу Комп'єнського перемир'я – 11 листопада 1918 р., що знаменувало собою закінчення Першої світової війни, Румунії шляхом ультимативних вимог до Німеччини вдалося повернутися у табір Антанти, а отже – опинитися у складі країн-переможців. Скориставшись обставинами, румунський уряд зробив останній рішучий крок у бік остаточної анексії Бессарабії, коли 27 листопада 1918 р. члени розпущеної ще у травні Крайової Ради, в умовах відсутності кворуму, зібралося лише 36 осіб зі 150, віддали свої голоси за приєднання до Румунії. Хоча збори були явно нелегітимними, але їх рішення визнане законним.

Відтак, молдавська автономія в тому вигляді, в якому вона виникла в 1924 році вздовж лівого берега Дністра має досить довгу передісторію та її поява не була випадковою або спонтанною. Молода радянська державність переживала процес бурхливого пошуку як у сфері соціально-економічних засад свого розвитку, так і національно-політичних перетворень. Південь України з огляду на економічну, політичну та геостратегічну важливість мав стати плацдармом для соціального експериментаторства у зазначених напрямках. На нашу думку, факту утворення Молдавської автономії у 1924 році сучасні українські дослідники приділяють недостатньо уваги, вважаючи цю подію мабуть другорядною та несуттєвою, або ж такою, що не стосується історії України, або, наприклад, Одеси як центру південноукраїнського регіону. Наприклад, у монографії "Історія Одеси", що вийшла у світ в Одесі 2002 року у видавництві "Друк", в розділі, що його присвячено 20–30-м рокам цей сюжет практично не знайшов належного висвітлення.

Втім, як показали 20 років історії незалежної України – це далеко не так.

Йдеться про утворення на прикордонних українських землях впродовж 1924 року Молдавської АСРР (МАСРР), що у 1940 р. стала "базою" для утворення Молдавської РСР (МРСР). Тобто, крім загальносоюзних та загальноукраїнських тенденцій, що детермінували етносоціальні зміни впродовж 20–30-х років в південноукраїнському (чорноморському) регіоні була наявною специфіка, що впливала з факту існування Молдавської автономії.

Проблема стає ще більш актуальною, але одночасно і складною, якщо згадати, що у 1924 році у відомій доповідній записці десяти румунських та бессарабських комуністів (у їх складі був і Г.Котовський; крім нього – О. Бадулеску, П. Ткаченко, С. Тінкельман, І. Дическу-Дік та інші), скерованої до ЦК РКП(б) та ЦК КП(б)У необхідність створення на лівому березі Дністра Молдавської республіки пояснювалося саме політичними мотивами. При цьому автори записки

наполягали на створенні республіки, а не автономії, через "...питання чисто військового характеру" і через це особливими турботами молдован "...про свій економічний благоустрій" [8, с. 5–7].

Найбільш впливовою фігурою серед прибічників створення Молдавської автономії на території УСРР був М. Фрунзе. Автори доповідної записки стверджували, що у Задністров'ї, на території колишніх Херсонської та Кам'янець-Подільської губерній, мешкає компактною масою не менш як 500–800 тис. молдован, що мають свій особливий національний побут і "...мову яка є діалектом румунської" [8, с. 6–7].

Керівництво УСРР досить обережно поставилося до цієї пропозиції, проте ідею створення національної республіки у складі СРСР відкинуло з самого початку. Мотивуючи нез'ясованістю питання кількісного складу молдовського населення, керівництво УСРР від початку погодилося лише на створення молдавських національних сілрад та районів. Зрештою, дещо пізніше, погодилися на автономію, але в складі УСРР і тільки після визначення органами внутрішніх справ реальної чисельності молдовського населення та ступеня компактності його проживання. За справу з усією притаманною йому енергійністю взявся Г. Котовський. З бійців та командирів Другого кавалерійського корпусу він створив комісію зі збору інформації. Згідно з даними цієї комісії чисельність молдовського населення у Подільській та Одеській губерніях склала всього 283 тис. 398 осіб [9, с. 247, 248]. З огляду на це, 18 квітня 1924 р. Політбюро ЦК КП(б)У прийняло рішення про те, що в разі відсутності етнографічних показників питання створення Молдавської республіки було не на часі. Втім, Й. Сталін розпочинав боротьбу за владу з Л. Троцьким, тому підтримка М. Фрунзе була йому вкрай необхідною і 29 липня 1924 р., незважаючи на позицію УСРР з цього питання, з'являється постанова Політбюро ЦК РКП(б), у якій йдеться про те, що виокремлення молдовського населення у спеціальну автономну республіку в складі УСРР є необхідним "...передусім через політичні міркування" [10, с. 33]. Що це означало стане зрозумілим через два місяці, коли позитивне рішення Політбюро ЦК КП(б)У, Політбюро ЦК РКП(б), за пропозицією наркома іноземних справ СРСР Г. Чичеріна, внесе суттєве уточнення. Воно стосувалося того, що якщо українське керівництво прийняло рішення про створення Молдавської автономії цілком на території радянської України, то Політбюро ЦК РКП(б) постановило: "В акте создания Автономной Молдавской ССР должно быть обозначено, что западной ее границей является государственная граница Союза ССР" [8, с. 9].

У такій спосіб, враховуючи, що за радянськими уявленнями, кордон СРСР мав проходити по Пруту і Дунаю, Молдовська автономія від початку складалася з двох частин, при тому, що найбільша її частина – бессарабська, знаходилася у складі Румунії і до 1940 року та у автономну Молдовську республіку тоді не входила. Цей аспект з плином часу набуватиме більшої геополітичної ваги, а поки що 12 жовтня 1924 р. III-я сесія ВУЦВК прийняла постанову "Про утворення Молдавської Автономної Радянської Соціалістичної Республіки" з визначенням кордонів новоутвореної автономії [11, с. 86].

На нашу думку, важливо відмітити наступний момент: у ніч на 12 жовтня, готуючи присутніх для прийняття правильного рішення на сесії, що мала відбутися за кілька годин, голова РНК УСРР В. Чубар обґрунтував пріоритет економічного компоненту в національному питанні при визначенні кордонів нового радянського державного утворення. Це був, так би мовити внутрішній вектор цієї проблеми, або вектор скерований на українську складову національного питання. Зовнішній вектор, як ми вже зазначали вище, був визначений постановою Політбюро ЦК РКП(б) від 29 липня 1924 р. і мав виключно політичний характер. На цій нічній сесії В. Чубар пояснював присутнім: "...Ми прийшли до висновку про те, що і ці райони, і села [з переважаючим українським та російським населенням – авт.] повинні будуть входити до складу нової молдавської автономної республіки, виходячи з міркувань, що потрібно надати можливість молдавському народу, молдавським трудящим встановити такі кордони своєї адміністративної одиниці, які б забезпечували їм нормальний економічний і культурний розвиток; ми прийшли до висновку про те, що усі економічно взаємопов'язані райони повинні повністю увійти до складу цієї автономної республіки" [11, с. 79, 80].

Молдовський дослідник проблеми, О. Галущенко звернув увагу на те, що й тут не обійшлося без статистичного казусу, адже під час свого виступу В. Чубар демонстрував мапу, досі не введену в науковий обіг Молдовської автономії і промовисто проголосив, що у новоствореному краї мешкатимуть 400 тис. жителів з яких молдовське населення становитиме у середньому 58 % від загальної кількості, "тобто представлятиме собою абсолютну більшість населення" [8, с. 9]. Дослідник переконливо довів чому інформація В. Чубара не відповідала дійсності: адже навіть за два роки, у 1926 р., коли територія автономії збільшилася майже на чверть (23,7 %), тобто на 2 тис. км², і в Молдовській автономії мешкало 572 тис. населення, молдован серед них було 30,1 % (172 тис.) [8, с. 10, 12]. Усього ж у південноукраїнському регіоні, від Луганщини і до Дністра, так званий

"Степовий підрайон", згідно з даними перепису 1926 року, молдован нараховувалося 244 тис., а на всій території України – 257,8 тис. [12, с. 8].

Звідки ж взялися такі суттєві розходження у кількісних параметрах? Можна висунути припущення, що про фальсифікацію не йдеться. Адже відомо, що такий авторитетний румунський дослідник, як Іон Ністор, акумулював точки зору своїх попередників, саме 1925 року в Чернівцях видав роботу "Румуни Трансністрії", йдеться про географічне поняття, тобто Задністров'я, у якій приходить висновку, що кількість румунського населення за Дністром сягає 400–500 тис., а у складі Ананіївського та Тираспольського повітів – 30 % [13, р. 6–8]. Практично аналогічну оцінку знаходимо і у праці Н. Йорга – 450 тис. румун за Дністром. Хоча він вніс суттєву кореляцію, не обмежував дану кількість лише межами Буго-Дністровського межиріччя, казав "і далі на Схід" [14, р. 3].

Втім, були і значно більш завищені дані: 800 тис. і навіть більше 1 млн, пов'язані з російською статистикою XIX ст. Ось звідки використано статистику в тексті доповідної записки десяти румунських та бессарабських комуністів, також доповіді В. Чубара у жовтні 1924 р.

У праці В. Зеленчука "Населення Бессарабії та Подністров'я в XIX ст." на значному статистичному матеріалі показано наявність двох демографічних хвиль у трьох українських губерніях впродовж другої та третьої третини XIX ст., коли до 1859 р. відбувалося зростання молдовського населення у Катеринославській, Подільській та Херсонській губерніях, а з 1859 р., коли Молдовське князівство опинилося у складі Румунії – різке скорочення [15, с. 165]. При цьому, привертає увагу той факт, що станом на 1897 р. загальна чисельність молдовського населення у Подільській та Херсонській губерніях складала 173,9 тис. осіб, що практично співпадало з його кількістю у Молдовській автономії у грудні 1926 року (172 тис.).

На сьогоднішній день існують доволі різноманітні та оригінальні пояснення цього явища. Втім, повертаючись до аналізу етносоціальної структури південноукраїнських земель у зазначений нами період, слід наголосити на тому, що системоутворюючим центром цього регіону була Одещина. Передусім кидається у вічі етнічна різнобарвність краю та його соціальна специфіка. Навіть населення Молдовської автономії, згідно з даними Всесоюзного перепису 1926 року, було представлено 25 національностями, що складало 99,85 %; з решти 0,15 % – 614 осіб не ідентифікували або неточно визначили свою етнічну приналежність, 225 були іноземними громадянами і лише 45 осіб з 572 тис. 339 проходили у графі "прочие народности", що і створювало враження "етнічної поліфонії" краю.

У той же час, якщо брати етноси з кількістю більше 1 тис. осіб, то таких у Молдовській автономії нараховувалося лише сім: першу позицію займали українці (277,515), далі – молдовани (172,419), росіяни (48,868), євреї (48,564), німці (10,739), болгари (6,026), поляки (4,853). Румуни, згідно з даними перепису, займали 12 позицію, їх нараховувалося 137 осіб (111 чоловіків і 26 жінок), третина з них проживала у містах автономії, у той час, як у середньому ця пропорція дорівнювала приблизно 1 до 6 [8, с. 41].

Проте найбільших етносоціальних змін в причорноморському українському просторі зазнала саме Одеса: міський перепис 1923 року зафіксував скорочення її населення порівняно з довоєнним рівнем майже наполовину. Всесоюзний перепис 1926 року свідчив про поступове відродження міста, хоча й з дещо зміненою етносоціальною структурою: населення за три роки збільшилося на 25,9 % і становило 420,8 тис., втім Одеса посунулася на друге місце в Україні і поступилася лідерством Києву. Переважну більшість населення міста – 92,5 % на кінець 1926 року складали росіяни (38,6 %), євреї (36,4 %) та українці (17,5 %), значна кількість інших національностей становила 7,5 % (майже половину з них представляли поляки – 10 тис. та білоруси – 2,5 тис.) [16, с. 336, 337]. У подальшому питома вага українців у населенні міста та регіону зростатиме, а росіян та євреїв – скорочуватиметься. Серед причин варто назвати заходи радянської влади, скеровані на розвиток української радянської державності, політику українізації, що сприяло зростанню національної самосвідомості українського народу, коли відкрито визнавалося українське походження. З іншого боку, пришвидшення індустріалізації потребувала нових робочих рук, а в селі все гостріше відчувалося аграрне перенаселення. Усе це вело до збільшення міграції у місто сільського населення. Упродовж 1923–1926 рр. кількість робітників в Одесі зросла майже у півтори рази: з 30,2 тис. до 47,3 тис., хоча цензовою промисловістю були охоплені далеко не усі з них, а лише 18 тис. осіб, три чверті з яких працювали у харчовій, металообробній та текстильній промисловості [17, арк. 43].

З загальної маси 17 % робітників були транспортниками, причому у 20-х рр. на долю водників та залізничників припадало лише 3 % (!) робітників, оскільки роки війни та розрухи призвели до катастрофічного упадку морського флоту Причорномор'я і низьких темпів його відновлення, а оскільки залізниця обслуговувала порт, то це відображалося на зайнятості залізничників. Ще одним важливим моментом соціальної специфіки українського Причорномор'я, що склалася вже на

середину 20-х рр. і відіграватиме важливу роль в подальшій історії нашого регіону та міста Одеси, зокрема на етапі Другої світової війни, була колосальна невідповідність показникам загальносоюзним та загальноукраїнським з окремих соціальних страт самодіяльного населення [18, с. 13, 61]. Йдеться, передусім, про робітників, службовців та кустарів – "одиначок". Доля цих трьох категорій серед зайнятого населення міста Одеси, наприклад, дорівнювала 83,89 %, в той час, як середньоукраїнські показники сягали 13,57 %! Що стосується робітників та кустарів, то тенденція їх розвитку у 30-ті роки була протилежною: кількість перших зростала, кількість других швидко скорочувалася. Більш стабільною виявилася група службовців: гіпертрофований розвиток контрольних функцій держaparату був передумовою її зростання і в подальшому (особливо у торгівлі та кредитуванні).

Автор у своїх публікаціях вже торкався питання розвитку аграрного сектора виробництва на Півдні України у 20–30-х рр.: головним напрямком тут було примусове усупільнення сільськогосподарського виробництва, одержавлення його у формах спеціалізованого виробництва технологічним підґрунтям чого мусила стати керована агропромислова інтеграція, що значною мірою здійснювалась через МТС та ММС [19]. Ці організаційні форми впроваджувались саме на Півдні України, на Одещині, що є вагомим аргументом на користь нашої тези про унікальність етносоціальної картини та етнополітичного розвитку українського Причорномор'я. На розвиток Одеси та населення Одещини значний негативний вплив мали голод початку 20-х років та голодомор 1932–1933 рр., наслідком чого було безробіття, дитяча безпритульність. Згідно з даними перепису 1923 року, з 186,2 тис. безробітних, зафіксованих в Україні, в містах Одеської губернії зосереджено четверту частину. До 1927 року цей показник зріс: на Одещині було 60 тис. безробітних, більше як 34 тис. з них – в Одесі.

Через систему трудових артілей, громадських робіт, направлення на перші радянські новобудови, зокрема – Дніпрогес, Турксиб до початку 1930-х років вдалося закрити біржі праці, а у 1933 році навіть ліквідувати наркомат праці. Втім голодомор 1932–1933 рр. знову привів голодуючих селян на вулиці міст, інколи люди вмирали просто на вулиці і знову відбувається зростання дитячої безпритульності, проте вже створено інфраструктуру боротьби з цим лихом, ще у 20-ті роки побудовано мережу дитячих закладів для сиріт та безпритульних. У квітні 1921 року в Одесі існувало 16 дитячих установ, у тому числі 10 шкіл-комун і 6 російськомовних дитсадочків, 2 українських, 3 єврейських, 2 польських, 1 білоруська і 1 литовська школи. Статус дитячого містечка отримала Одеська школа-комуна № 1 на Французькому бульварі [20, арк. 1, 11, 14; 16, с. 339–341].

Концепція соціалістичного будівництва включала в себе активний наступ аж до ліквідації приватного підприємництва, викорінювання "соціальних хвороб" на кшталт проституції, злидарювання, знищення злочинного світу і злочинності як такої, поголовне охоплення кустарів та ремісників різними формами від постачально-збутової до виробничої кооперації. Усе це мало стати передумовами зміни професійної та соціальної структури населення, підвищення його освітнього та культурного рівня. Наприклад, станом на 1 січня 1941 р. Одеська та Миколаївська області мали в своєму розпорядженні таку кількість спеціалістів сільського господарства з вищою та середньою спеціальною освітою: агрономів – 1684, зоотехніків – 595, інженерів – 682. У той же час, у двох новоутворених областях, як Чернівецька та Ізмаїльська, агрономів було всього 103, зоотехніків – 57, інженерів – 42. Найнижчі показники були в Ізмаїльській області [21, арк. 5–6]. На нашу думку, не останню роль в цій ситуації відіграв той факт, коли у серпні 1940 року відбувся розподіл населення та території МАРСР 4,6 тис. км², або 48,14 % відійшли до України з 70,72 % українського та 16,65 % молдовського населення. На меншій території МРСР отримала 51,86 % населення колишньої Молдовської автономії [11, с. 216].

В той же час той факт, що станом на 1 січня 1941 р. у радянській Молдові при загальній чисельності населення в 2719 тис. проживало 1735 тис. молдован (63,8 %) свідчить, що економічний, соціальний та демографічний вектори політики владних структур йшли на користь і сприяли розвитку молдовської нації. Про це свідчать й статистичні дані в Ізмаїльській області УРСР, де станом на 1 січня 1941 р. нараховувалося 627,7 тис. осіб, в тому числі: міського населення – 98,4 тис., сільського – 529,3 тис. [22, с. 138].

З одного боку, напередодні Другої світової війни в радянській Україні, і зокрема на просторах українського Причорномор'я, в своїх основних параметрах соціальна структура дійсно зазнала істотних змін: майже цілком зник приватний сектор, відбулося кооперування або перехід у державний сектор кустарів, різко зросла кількість робітників, виникли нові організаційні форми сільськогосподарського виробництва.

Втім під впливом зовнішньополітичних обставин та низкою негативних аспектів привнесених особистістю виконавців зазначених процесів, можемо зробити висновок про те, що тоталітарна держава передусім прагнула до максимального спрощення соціальної структури суспільства, яке її керівники отримали від попереднього суспільно-політичного ладу.

Метою такої діяльності було досягнення максимального ступеня керованості та контролю над населенням територій, що об'єктивно мали різний рівень соціального, економічного та культурного розвитку. В умовах системної, глобальної економічної та політичної кризи, нових викликів часу, жорсткого репресивного режиму населення УРСР в цілому, було налаштоване конструктивно, сподівалося уникнути можливих подальших потрясінь.

Втім недоліки та помилки керівництва, його недовіра та нехтування свободою волевиявлення кожної окремої людини, його спроба перетворити кожного члена суспільства на частку велетенського державного механізму, накопичували невдоволення.

Список використаних джерел

1. Шорников П.М. Молдавская самобытность / Шорников П.М. – Тирасполь: Изд-во Приднестр. ун-та, 2007. – 400 с.
2. Тодоров П. Българите в Бесарабия (1941–1944 г.) / Тодоров П. // Българите в Северното Причерноморие: Изследвания и материали. – Т. 3. – Велико Търново, 1994. – С.243–254; Пеливан К. История села Бургуджи Арцизского района Одесской области / Пеливан Константин. – Арциз, 2009. – С. 18–22.
3. Ghibu O. De la Basarabia ruseasca la Basarabia romineasca. Analiza unui proces istoric, inotita de 186 documente. Vol. 1. / Ghibu O. – București, 1926. – P. LI.
4. Українська Центральна Рада: Докум. і матеріали. В 2-х томах. – К., 1997. – Т. 1. – С. 206, 271.
5. Левит И.Э. Движение за автономию Молдавской республики. 1917 / Левит И.Э. – Кишинев: Лига, 1997. – С. 9, 93–110.
6. Держалюк М. Міжнародне становище України та її внутрішня боротьба у 1917–1922 рр. / Держалюк М. – К., 1998. – С. 187.
7. Овсій І.О. Зовнішня політика України (від давніх часів до 1944 р.) / Овсій І.О. – К., 1999. – С. 132.
8. Галущенко О. Население Молдавской АССР (1924–1940 гг.). / Олег Галущенко. – Кишинев, 2001. – 49 с.
9. Афтенюк С.Я. Ленинская национальная политика Коммунистической партии и образование советской государственности молдавского народа / Афтенюк С.Я. – Кишинев, 1971. – С. 247, 248.
10. Начало большого пути. Сб. докум. и материалов. – Кишинев, 1964. – С. 33.
11. Образование Молдавской ССР и создание Коммунистической партии Молдавии. Сб. докум. и материалов. – Кишинев, 1984. – С.79, 80, 86.
12. Всесоюзная перепись населения 1926 года. – Т. XIII, УССР. – М., 1929. – С. 8.
13. Nistor Ion I. Românii Transnistrieni / Nistor Ion I. – Cernăuți, 1925. – P.6–8.
14. Iorga N. Românii de peste Nistru. Lămuriri pentru a-i ajuta în lupta lor / Iorga N. – Iași, 1918. – P. 3.
15. Зеленчук В.С. Население Бессарабии и Поднестровья в XIX в. (Этнические и социально-демографические процессы) / Зеленчук В.С. – Кишинев, 1979. – С. 165.
16. Гонтар О.В. Одеса між двома війнами (20–30-ті роки) / Гонтар О.В. // Історія Одеси / Гол. ред. В.Н.Станко. – Одеса, 2002. – С.336, 337.
17. Державний архів Одеської області (далі – ДАОО), ф. Р-1234, оп. 1, спр. 36, арк. 43.
18. Всесоюзная перепись населения 17.12.1926 г. Вып. X: По положению в занятии и отраслях народного хозяйства. – Москва, 1929. – Табл. VI. – С. 13, 61.
19. Щетников В.П. Темпы коллективизации и социальная структура населения Приднестровских районов Одесщины в 1928–1929 гг. / Щетников В.П. // Проблемы истории и археологии Нижнего Поднестровья. Ч.1: История. – Белгород-Днестровский, 1990. – С. 18–20; Щетников В.П. Региональные аспекты этносоциальной структуры Одесщины / Щетников В.П. // Политология и социально-политические процессы в советском обществе: Тезисы докладов и выступлений на Всесоюзной научно-теоретической конференции. Одесса, апрель 1991 г. – Москва-Одесса, 1991. – С.140–142.
20. ДАОО, ф. Р-150, оп.1, спр.295, арк.1, 11, 14.
21. Центральний державний архів громадських об'єднань України, ф. 1, оп. 30, ч. 1, спр. 4, арк. 5–6.
22. Советский Придунайский край (1940–1945 гг.): Докум. и материалы. – Одесса: Маяк, 1968. – С. 138.

Василий Щетников

МОЛДАВСКАЯ АВТОНОМИЯ 1924–1940 ГГ: ИСТОРИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ВОЗНИКНОВЕНИЯ И ВЛИЯНИЕ НА РАЗВИТИЕ ЭТНОСОЦИАЛЬНОЙ СТРУКТУРЫ УКРАИНСКОГО ПРИЧЕРНОМОРЬЯ МЕЖДУ ДВУМЯ МИРОВЫМИ ВОЙНАМИ

В статье проанализированы исторические условия возникновения и влияние Молдавской автономии в 1924–1940 гг на развитие этносоциальной структуры украинского Причерноморья между двумя мировыми войнами.

Ключевые слова: Молдавская автономия, украинское Причерноморье, этносоциальная структура, этнонациональное пространство, общеукраинское измерение.

Vasyl Schetnikov

MOLDOVAN AUTONOMY 1924–1940: THE HISTORICAL CONDITIONS OF EMERGENCE AND IMPACT ON ETHNO-SOCIAL STRUCTURE OF UKRAINIAN BLACK SEA REGION BETWEEN THE TWO WORLD WARS

The article analyzes the historical conditions of emergence and impact of Moldovan autonomy in 1924–1940 was the development of Ethno-Social structure of Ukrainian Black Sea region between the two world wars.

Key words: autonomy Moldovan, Ukrainian Black Sea region, Ethno-social structure, ethnic space, all-dimension.